

מעדני אשר

גיליון של"ח

(שנה ח')

פרשת נח תשע"א

י"ל ע"י

מכון "מעדני אשר"

הגליונות ברחבי תכל יוצאים לזכותו של הרב ברוך נן מרים ומרת שיינדל מלכה בת חיה פייגא

חולה שיש בו סכנה שרוצה להחמיר על עצמו שלא לאכול ביום כיפור או שלא לחלל שבת האם רשאי?

בפרשתן ט"ה ואך את דמכם לנפשותיכם אדרוש.

וברש"י בשם המדרש דמכאן ילפינן שאסור לאדם לאבד את עצמו.

וכן פסק הרמב"ם הלכות רוצח ושמירת הנפש פרק ב' דההורג את עצמו, שופך דמים הוא ועון הריגה בידו וחייב מיתה לשמים ואין בהן מיתת בית דין.

יש לחקור חולה שיש בו סכנה שמותר לאכול ביום כיפור האם מותר להחמיר על עצמו שלא לאכול או דילמא יש לו איסור להחמיר על עצמו דהויא כמאבד את עצמו.

ראשית דבר יש לחקור בכל עבירות שבתורה חוץ מג' עבירות שחייב ליהרג עליהם אם מותר להחמיר על עצמו כשרוצה ליהרג עליהם.

הנה כתב הרמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ה' כשיעמוד עובד כוכבים ויאנוס את ישראל לעבור על אחת מכל מצות האמורות בתורה או יהרגנו, יעבור ולא ירג, שנאמר במצות אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, וחי בהם ולא שימות בהם, ואם מת ולא עבר הרי זה מתחייב בנפשו, א"כ לדברי הרמב"ם בודאי שאסור להחמיר על עצמו, ואם החמיר הויא כהורג את נפשו.

אבל שיטת התוספות עבודה זרה כ"ז עמוד ב', ועיין ש"ע יור"ד סימן קנ"ז ס"ק א' ובט"ז שם דאם רצה להחמיר על עצמו אפילו בשאר מצות רשאי כמו ר' אבא בר זימרא דירושלמי שהיה אצל עובד כוכבים, א"ל אכול נבלה ואי לא קטלינא לך א"ל אי בעית למיקטלי קטול, א"כ לפי שיטה הנ"ל אם רוצה להחמיר עצמו ולא לאכול ביום כיפור רשאי.

והנה בשו"ת רדב"ז חלק ג' סימן תמ"ד כתב וז"ל שאלת ממני על מה שכתבו בשם ריב"א ז"ל כי חלה חוליו אשר מת בו וחל יום כיפור באותן הימים ואמרו לו הרופאים אם לא תאכל ודאי תמות ואם תאכל שמא תחיה והוא ז"ל אמר ברי ושמא ברי עדיף ולא רצה לאכול ומת נתצב"ה ורצית לדעת דעתי אם יפה עשה אם לא.

ומסיק הרדב"ז: לגבי הדין אין ראוי ללמוד ממנו כלל, דהא קיי"ל ספק ספיקא של פקוח נפש דוחה את השבת ואת יוה"כ ואפילו לחיי שעה חוששין, כ"ש לספק שמא ימות שמא יחיה, ואפילו לספק שבת אחרת, ואפילו לפי דעת האחרונים שאמרו דמי שהיה דינו יעבור ואל ייהרג ונהרג ולא עבר הרי הוא במחיצת הצדיקים ושלא כדעת הרמב"ם ז"ל וכן הוא דעתי, מ"מ ה"מ במקום דאיכא קדוש השם שמסר עצמו על דתו יתברך, אבל מי שהוא חולה שיש בו סכנה ואמדהו לאכול יש לו לאכול ואפילו על הספק, וז"ל הר"ן ז"ל ביומא גבי חולה שיש בו סכנה ואמרו בקיאין לחלל עליו את השבת, וכי מדת חסידות שימנע עצמו ואינו אלא שופך דמים, לפיכך אין ראוי ללמוד ממנו, כי אפשר דריב"א ז"ל הרגיש בעצמו דאפילו שיאכל ימות דלב יודע מרת נפשו, והיינו דקאמר ברי ושמא ברי עדיף כלומר הברי שלי עדיף משמא שלכם ולפיכך לא רצה לאכול, וכבר נשאלתי על כיוצא בזה פעם אחרת והעליתי דאין זו מדת חסידות, וכן פסק בשו"ת דברי מלכיא חלק ה' סימן ל"ה.

ולענין הלכה: פסק במטה אפרים אור"ח סימן תרי"ח ס"ק ט"ו וז"ל במקום שהדין נותן שהחולה מותר לאכול והוא אינו רוצה, חסידות של שטות הוא ועל זה נאמר אך את דמכם לנפשותיכם אדרוש ואל תהי צדיק הרבה ולכן אין לשמוע לו ומאכילין אותו בע"כ, ובאלף למטה שם סק"א ציין כמקור לפסקו לדברי הרדב"ז.

וכן פסק המשנה ברורה אור"ח סימן תרי"ח ס"ק ה' דאם החולה רוצה להחמיר אחר שצריך לכך, עליו נאמר אך את דמכם לנפשותיכם אדרוש.

וכן כתב בספר שם משמואל בסוף ספר חלק המועדים אל חתנו שהיה חולה ביוה"כ פ, וז"ל הנני להזהירך מאד לבל תצדק הרבה בדבר הצום, וכפי אשר יאמר לך הרופא כן תשמור לעשות, ואם יאמרו שאתה צריך לאכול חלילה לך להחמיר, כי מי שצוה לצום ביום הכפורים הוא ציוה לשמוע לרופא ושלא לצום, ובטח זכור תזכור מה שכבר שמעת ממני הרבה פעמים, שעיקר היהדות להיות האדם בטל לדעת התורה וחכמים ואפילו שיאמרו לך על שמאל שהוא ימין, וזה שאדם מבטל דעתו לדעת התורה, הוא שוה יותר מהכל, ועל כן אין לך להצטער אם לא תצום ביוה"כ פ, כי במה שתשמע לדעת חכמי התורה שציוו שלא לצום, אם הרופא ציוה שלא לצום, הוא שוה יותר מעיקר הצום, ועיין בספר שו"ת האלף לך שלמה אור"ח ס' ש"א שכותב שבחשש ספק סכנה מותר לאדם להחמיר על עצמו ולהתענות ביוה"כ ולאדם חשוב ראוי להחמיר על עצמו, וכשמעיינים היטב בדברי הגרש"ק שם רואים שנוהר בלשונו ואינו כותב להתיר אפילו לגבי יוה"כ בספק סכנה ממש, אלא מדגיש לכתוב בלשון בחשש סכנה, ואפי' בה"ג אין פוסקים כמותו.

גליון זה נודב ע"י ידידינו הנדיב הנכבד הרב יוסף ראטה שליט"א ירושלים לרגל שמחת הולדת בנו בכורו במז"ט וברכת מזל טוב לאביו ידידינו הנגיד הנכבד הרב ישראל אפרים פישל ראטה שליט"א מאנסי ולזקנו ידידינו הנגיד הנכבד הרב יהושע ענגל שליט"א בארא פארק יהא רעוא שבוכות זיכוי רבבות ירוה נחת דקדושה מכל יוצאי חלציו ויעליה בכל אשר יפנה

גליון זה נודב ע"י ידידינו הנגיד הנכבד הרב מנחם גבירר שליט"א ירושלים לרגל שמחת הבר מצוה לבנו היניק וחכים כמר משה דוד ני"ץ יהא רעוא שבוכות זיכוי רבבות ירוה נחת דקדושה מכל יוצאי חלציו ויעליה בכל אשר יפנה

איך היה מותר לרבי עקיבא להחמיר על עצמו

במצוות נטילת ידים עד כדי מיתה?

איתא בגמ' עירובין כ"א ע"ב ב' תנו רבנן מעשה ברבי עקיבא שהיה חבוש בבית האסורין, והיה רבי יהושע הגרסי משרתו בכל יום ויום היו מכניסין לו מים במדה, יום אחד מצאו שומר בית האסורין, אמר לו היום מימך מרובין, שמא לחתור בית האסורין אתה צריך שפך חציון, ונתן לו חציון, כשבא אצל רבי עקיבא, אמר לו יהושע, אין אתה יודע שזקן אני וחיי תלוין בחייך סח לו כל אותו המאורע אמר לו תן לי מים שאטול ידי, אמר לו לשתות אין מגיעין ליטול ידיך מגיעין, אמר לו מה אעשה שחייבים עליהן מיתה, מוטב אמות מיתת עצמי ולא אעבור על דעת חבירי אמרו לא טעם כלום עד שהביא לו מים ונטל ידיו.

יש להקשות: איך החמיר רבי עקיבא על עצמו והכניס עצמו לסכנה, ובשלמא לשיטת הראשונים שגם בשאר מצוות רשאי להחמיר על עצמו אתי שפיר, אלא לשיטת הרמב"ם שפוסק בפ"ה מ"סוה"ת דכל מי שנאמר בו יעבור ואל יהרג ונהרג ולא עבר הרי זה מתחייב בנפשו, אלמא דאסור להחמיר אפילו באיסור דאורייתא, א"כ איך החמיר על עצמו, כך מקשה התורת חיים עירובין כ"א, וכן במהרי"ץ חיות שם, וכן החיד"א בספרו פתח עינים עירובין כ"א ע"ב, וכן בתפארת ישראל ברכות פרק א' משנה ג', וכן בפתחי תשובה יור"ד סימן קנ"ז ס"ק ג'.

איכא כמה תרוצים:

א. שמא יש לחלק דכל היכא דברי לו שיהרג אינו רשאי למסור עצמו, ושאי הכא דספקא הוה, שהרי לסוף הביא לו מים, לכן היה רשאי להחמיר, כך תירץ התורת חיים עירובין כ"א עמוד ב', וכן תירץ במהרי"ץ חיות עירובין כ"א ע"ב.
וכן כתב בתפארת ישראל ברכות פרק א' משנה ג' מובא בפתחי תשובה יור"ד סימן קנ"ז ס"ק ג' דמותר להכניס עצמו לספק סכנה היכא דלא שכיח היזקא ומצוה דעסיק אגוני מגני, וראיה מרבי עקיבא שהכניס עצמו לספק בנטילת ידים שהיה סומך את עצמו שלא יניחו שומר האסורים למות בצמא.

ב. הכא רבי עקיבא היה יודע שודאי דינו להריגה ומיתתו קשה כמו שאמר ליה רבי אליעזר רבו, והיה רשאי לחבול בעצמו כדי שלא יתעללו בו כשאלו, אמנם מרוב קדושתו וידיעתו כמה תיקון נעשה בשמים ממעל היה סובל היסורין באהבה, אבל עתה שמבטל נטילת ידים ובעבור שלא לבטלה מת לכבוד ה' אשר ציוה לא תסור באופן זה שודאי דינו להריגה שפיר קדמיה למות בשב ואל תעשה, וזה שאמר מוטב שאמות מיתת עצמי דייקא ולא יתעללו בי ולא אעבור על דברי חבירי, כך תירץ החיד"א בספרו פתח עינים עירובין כ"א ע"ב.

ג. היה הדור פרוץ בזה על כן מסר עצמו, כך תירץ בספר זרע אמת ח"ח בחידושי ברכות ס' ה'.

ד. ע"פ מה שכתב הנמוקי יוסף סנהדרין סוף פרק בן סורר ומורה דכל היכא דאמרינן יעבור ואל יהרג אם נהרג ה"ז מתחייב בנפשו, ומיהו אם הוא אדם גדול וחסיד ורואה שהדור פרוץ בכך, רשאי לקדש ה' ולמסור עצמו אפי' על מצוה קלה כדי שיראו העם וילמדו ליראה את ה', והכסף משנה בפ"ה מ"סוה"ת ה"ד חידוש דחידושו של הנמוקי יוסף זה אף לדעת הרמב"ם, לפי הנ"ל אתי שפיר דאין לך חסיד יותר גדול מרבי עקיבא, לכן היה מותר להחמיר על עצמו על נטילת ידים, כך תירץ הגאון רבי עובדיה יוסף בספר מאורי ישראל עירובין כ"א ע"ב.

אבל בשו"ת אור גדול ס' א, דף ג ע"ד ב"ה והנה כתב שדעת הרמב"ם דלא כהנמק"י, מדסתם דבריו שכל מי שנאמר בו יעבור ואל יהרג ונהרג ולא עבר ה"ז מתחייב בנפשו, ולא חילק בין אדם גדול או לא.

איך היה מותר ליוסף ללכת לאחיו

הרי ידע שאחיו שונאים אותו ואיך הכניס עצמו לסכנה?

יש להקשות: איך היה מותר ליוסף ללכת אצל אחיו, הרי יוסף ידע שאחיו היו שונאים אותו ואעפ"כ סיכן בנפשו ללכת אליהם כדי לקיים מצוות כיבוד אב, וכמו שכתב במדרש בראשית רבה פרשה פ"ד ס"י יג ויאמר לו הנני, דברים אלה היה נזכר יעקב ומעיו מתחתכים, יודע היית שאחך שונאים אותך ואתה אומר לי הנני, א"כ איך עבר על מ"ע ול"ת כמ"ש הרמב"ם בפ"א מה' רוצח ושמירת נפש ה"ד שהמסכן נפש עובר בלא תעשה שנאמר ולא תשים דמים בביתך, ובעשה שנא' השמר לך ושמור נפשך מאד, כך הקשה הפרי מגדים בספרו תיבת גומא פרשת וישב דף נ ע"א.

איכא כמה תרוצים:

א. ע"פ מה שכתב הנמוקי יוסף סוף פרק בן סורר שגם בשאר מצוות אם אדם גדול הוא רשאי למסור עצמו אם היו מזלזלים בדורו באותה מצוה, לפי הנ"ל אתי שפיר דלכן היה מותר ליוסף להחמיר על עצמו, משום שהיה חסיד והיו מזלזלים בזה, כך תירץ הפרי מגדים.

מעדני אשר: יש להעיר דתרוץ זה אינו אלא לשיטות שבו נח נמי מצווה בכיבוד אב, בענין אב בן נח מצווה על כיבוד אב ואם עיין אריכות בספר מעדני אשר פרשת ויצא חלק ד' תשס"ט אבל לשיטות שבני נח אינו מצוים בכיבוד אב אינו שייך לומר שבגלל שהיו מזלזלים בזה היה מותר להחמיר על עצמו.

ב. ע"פ מ"ש התורת חיים עירובין כ"א ע"ב מובא לעיל דדוקא היכא שברי לו שיהרג אינו רשאי למסור עצמו, אבל כאן ספק היה שהרי לסוף הביאו לו מים, וה"נ לא חשד יוסף את אחיו שע"י שנאתם ירצחוהו נפש, ומשום חשש חרוק לא רצה לבטל מצוות כיבוד אב, כך תירץ בשו"ת יביע אומר חלק ו' יור"ד סימן י"ג.

ג. יש לומר שאף הרמב"ם דס"ל שהמחמיר על עצמו מתחייב בנפשו, היינו בישראל דכתיב ביה וחי בהם ולא שימות בהם, וס"ל דמהכא ילפינן איסורא נמי, משא"כ בבן נח ו"ל דרשאי להחמיר על עצמו, דלא כתיב ביה וחי בהם, ועיין להרא"ם פרשת שמות ד' כ"ד שהקשה שאיך עבר משה רבינו על מצוות מילה משום פקד"נ שחשש לסכנת הולד, והלא עדיין לא ניתנה תורה דכתיב וחי בהם ולא שימות בהם, ותירץ דמסברא ידע שיותר טוב לבטל מצוה אחת במקום סכנה כדי שיוכל לקיים אח"כ כל המצוות, ממה שיקיים מצוה אחת ויבטל כל המצוות, מוכח דלגבי ב"נ אין איסור משום וחי בהם ולא שימות בהם. והא דכתיב ואך את דמכם לנפשותיכם אדרוש, היינו שלא במקום מצוה, וכן כתב להדיא הגאון האור שמח בספרו משך חכמה פרשת וזאת הברכה דף של"ב ע"א, ועיין פרשת דרכים דרך האתרים דרוש שני ד"ה ודע דנחלקו, בשם דרשות מהרי"ט דסובר שבו נח אסור להחמיר על עצמו דבן נח רשאי ליהרג על המצוות, משא"כ ישראל שמתחייב בנפשו, כמ"ש הרמב"ם ולכן תמר מסרה נפשה שלא להלבין פנים, ואע"ג דבגמ' סנהדרין נ"ט ע"א אמרינן מנין שאפילו עכו"ם שעוסק בתורה הרי הוא ככהן גדול שנאמר אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, ובתוס' שם בשם ר"ת כי אדם ממעט עכו"ם, אבל האדם כולל גם עכו"ם. ו"ל דההיא דרשא בעלמא ועיקר קרא משתעי בישראל, וכמ"ש התוס' סנהדרין ע"ד ע"ב שוב ראיתי במהרש"א שם שעמד ע"ד התוס' מההיא דלעיל נ"ט, לפי הנ"ל אתי שפיר דיוסף דין בן נח היה לו ולכן היה רשאי להחמיר על עצמו ולהיכנס לספק סכנה במקום מצוה של כיבוד אב ואם, מעדני אשר, ועיין בספר מעדני אשר שנת תשס"ז פרשת וישב אריכות גדולה איך ניזוק יוסף שמכרו אותו הא שלוחי מצוה אינם ניזוקים ע"ש.

מדוע מי שאינו עומד בדבורו מקללים אותו

דווקא בקללה של אנשי דור המבול?

איתא במשנה בבא מציעא מ"ד ע"א נתן לו מעות ולא משך הימנו פירות יכול לחזור בו, אבל אמרו מי שפרע מאנשי דור המבול ודור הפלגה, ובגמ' מוסיף ומאנשי סדום ועמורה וממצרים בים, עתיד להפרע ממי שאינו עומד בדבורו, ואם בן מותר לקלל את אביו במי שפרע עיין בספר מעדני אשר פרשת משפטים תשס"ז.

יש להקשות: מדוע מי שאינו עומד בדבורו מקללים אותו דווקא בקללה של אנשי דור המבול, מה שיכות לאנשי דור המבול דווקא, כך מקשה בשיטה מקובצת ב"מ מ"ח ע"א, וכן המאירי ב"מ מ"ח ע"א, וכן בחנוכת התורה פרשת קדושים, וכן בשו"ת אבני נזר חו"מ סימן ל"ב בסופו, וכן בכלי חמדה בפרשתו, וכן בערבי נהל בפרשתו, וכן בבן יהודע ב"מ מ"ד ע"א, וכן בכתב סופר פרשת קדושים, וכן בארץ צבי בפרשתו.

איכא כמה תרוצים:

- א. מי שפרע מדור המבול, שהיו מלאים חמס ולא היו עומדין בדיבוריהם, ודור הפלגה נקט אגב דור המבול, ומצרים לא עמדו בדיבוריהם שבכל שעה היו אומרים לשלח את ישראל וחזרו בהם, כך תירץ בשיטה מקובצת בבא מציעא מ"ח ע"א ב"ש הרא"ש.
- ב. מפני שמעשיו של זה דומין למעשיהם שהיו גוזלין על צד שלא היו בית דין יכולין להזקק לתובע והוא שאמרו בירושלמי מה היה חמס של אנשי דור המבול, הוה חד בר נש נפיק וטעיין קופה מלאה תורמוסין היו באים ונוטלין ממנו פחות פחות משהו פרוטה כדי שלא תהא גזלתם יוצאת בדינין ובספר מעדני אשר פרשת נח תשס"ט הארנטי בקושיא האחרונים מה הרויחו בזה הרי בן נח נהרג אף על פחות מפרוטה ע"ש וכן מזכיר המצריים שלא היו עומדין בדבורם כמו שנאמר בהם היתה הרוחה והכבד את לבו והוזכרו האחרים אגבן של אלו, כך תירץ המאירי ב"מ מ"ח ע"א.
- ג. כי המה לא היה להם תורה ואעפ"כ נענשו יען עשו דבר שהשכל מחייב שהם מעשים מתועבים, על כן אף שמן הדין יכול לחזור הדבר מובן מעצמו שהוא מתועב, כך תירץ בשו"ת אבני נזר חלק חושן משפט סימן ל"ב מה שמעמ מפי מרן כ"ק החדושי הרי"ם זצלה"ה מגור.

מוכר אתרוגים שיש לו אתרוג שיש עליו קללת מי שפרע

האם יכול לצאת בזה ידי חובה?

יש לחקור מוכר אתרוגים שקיבל מעות על אתרוג ולא משכו את זה דאינו חייב לקיים את המכירה רק משום שפרע האם יכול המוכר לצאת ידי חובה עם אותו אתרוג או דילמא אינו יכול לצאת דהויא מצוה הבאה בעבירה.

הנה בשו"ת בית יצחק אור"ח סימן ק"ק ס"ק ה' מובא בשדה חמד מערכת הלמ"ד כלל קמ"א ע"מ 366 כתב אם קנה אחד אתרוג בקנין כסף באופן דהמוכר אינו צריך לקבל רק מי שפרע, דהמוכר בעצמו אינו יוצא אכ"כ באתרוג זה דהויא מצוה הבאה בעבירה, כיון שצריך לקבל מי שפרע, והלכה כרבא דמילט ליטינן ליה אף דכתיב ונשיא בעמך לא תאור משום דאינו עושה מעשה עמך כדאיתא בגמ' ב"מ מ"ח ע"ב ואף בעבירה דרבנן הויא מצוה הבאה בעבירה כמו שכתב רש"י פסחים ל"ה **ולא מיבעיא לשיטת שו"ת הר הכרמל** סימן ל"ז דמי שקיבל מי שפרע נפסל לעדות, דבדאי המוכר אינו יוצא דהויא מצוה הבאה בעבירה, **אלא אפילו לשיטת שו"ת** כנסת יחזקאל סימן ח' שאינו נפסל לעדות, מ"מ הויא מצוה הבאה בעבירה ואינו יוצא.

ומסיק הבית יצחק: מיהו במכרו לאחרים יוצא בו דלאחרים לא הויא מצוה הבאה בעבירה כמו שכתב המגן אברהם סימן תרמ"ט ס"ק ג' ואף להפוסקים דלפני יאוש אף אחר אינו יוצא אף בשאר ימים, היינו משום שאינו שלו ובכל רגע הויא גזילה חדשה מה שאין כן כשהוא של המוכר רק שעבר על מי שפרע לכולי עלמא אחרים יוצאים.

האם זיתים הויא דבר חריף לגבי לאסור

אם חתכו בסכין של איסור?

בפרשתו בראשית ח' י"א והנה עלה זית טרף בפיה וגו'.

איתא בגמ' עירובין י"ח ע"ב וכן סנהדרין ק"ח עמוד ב' אמר רבי אלעזר אמרה יונה לפני הקדוש ברוך הוא רבוננו של עולם יהיו מזונותי מרורים כזית ומסורים בידך, ואל יהיו מתוקים כדבש ומסורים ביד בשר ודם.

הנה הש"ך יורה דעה סימן צ"ו ס"ק כ' לומד מגמ' הנ"ל הלכה דמהא דאמרה היונה דזיתים מרורים, ש"מ דיש לזית דין דבר חריף כמו צונן שבלוע יותר משאר דברים שאינם חריפים.

יש להקשות: על הש"ך שכתבו דזית גופיה הויא דבר חריף, מהא דכתבו התוספות פסחים ל"ז ע"מ א' על הא דאיתא בגמ' שם דמרור אינו ממין שחייב בבכורים, וכתבו התוס' דליכא למימר מרור היינו זית שהוא מר כדדרשינן בגמ' והנה עלה זית טרף בפיה אמרה יונה יהא מזונותי מרורים כזית וכו' משום שזית האילן מר, ולא הפרי כדמשמע עלה זית, ואמרינן נמי במכילתא פרשת בשלח ויורהו ה' עץ זהו זית שאין מר באילנות כזית, א"כ איך חולק הש"ך על תוס', כך מקשה הנודע ביהודה בספרו דורש לציון דרוש י"א, וכן בשו"ת משיב דבר חלק ב' סימן כ"ד, וכן בשדה חמד אסיפת דינים מערכת חריף ס"ק ב'.

יש לתרץ: ע"פ מה דאיתא בגמ' שבת נ' ע"ב מהו לפצע זיתים ופירש רש"י על הסלע למתק מרירותו, חזינן דרש"י סבירא ליה דזית גופיה מר, וכן דייק שם במלא הרועים מדברי רש"י, א"כ אפשר דהש"ך יסבור כמו שיטת רש"י, מעדני אשר, ושמתני למצוא דכן תירץ הג"ד ראובן מרגליות בספרו נפש חיה על ש"ע אור"ח סימן תנ"ו.

ובשו"ת מהרש"ם חלק א' סימן ע' הביא ראייה דהזית גופיה מר, מהא דאמרינן בגמ' סנהדרין כ"ד ע"א דתלמידי חכמים שבבבל שמרוין זה לזה בהלכה כזית, חזינן דהזית גופיה מר.

יש שמתרץ: דהכונה על עצי זית, ולא על הזית גופיה, כך תירץ בהגהות עין משפט סנהדרין כ"ד ע"א.

ובדבר שמואל פסחים ל"ז ע"א הביא ראייה מהמדרש דזיתים גופיה מרים, מהא דאמרו חז"ל דברים רבה ז' ג' למה נמשלה התורה לזית מה זית זה תחילתו מר וסופו מתוק אף דברי תורה כן.

ובספר נפש חיה להגאון רבי ראובן מרגליות אור"ח סימן תנ"ז כתב להביא ראייה שהזית גופיה מר, מהא דאיתא בתוספתא ב"מ פרק ב' השואל מחבירו קרדום מבקיע בו עצים, ובלבד שלא יבקיע בו לא צנון ולא זית, ומפרש המג"א משום דחריפות הצנון והזית מקלקלים את הקרדום, הרי יש תוספתא מפורש דגם הזית עצמו מר, ועיין מגן אברהם אור"ח סימן תמ"ז ס"ק ל"ח, וכן בשו"ת יור"ד סימן קל"ד.

והנה בלבוש אורה חיים סימן תמז כתב זיתים שחתכו אותן בסכין של חמץ אפילו היה הסכין נקי ואפילו אינו בן יומו, יש אוסרים לאכול אותם בפסח, מפני שהזיתים חריפים הם כמו קורט של חלתית, דאמרינן חורפיה מחליא ליה לשמוניתא שעל גבי הסכין והו"ל כנותן טעם לשבח, הכי נמי חורפיה דזיתים עושה אותו בן יומו, ויש מתירין כשאין הסכין בן יומו, דס"ל שאין הזיתים חריפים כמו קורט של חלתית.

ובאליה רבה סימן תמ"ז מביא בשם איסור והיתר כלל ל"ח וכן בשם הש"ך יור"ד סימן קל"ד ס"ק י"ב שהזית חריף דוקא אחר שנכבשו, אבל קודם לכן אנו מר, אבל הב"ח סעיף ג' וכן ה"טו"ז ס"ק י"ד ומג"א אור"ח סימן תמ"ז ס"ק ל"ח סבירא ליה דאף קודם שנכבשו הויא זיתים מרורים.

מכתבים למערכת

האם מותר לישון בסוכה במטה של קומתים

מה שהבאתם מחלוקת הפוסקים כשהסוכה קטנה והמשפחה מרובה וישנם כמה זכרים ונשים לישון בסוכה ועושים מטה על מטה ואין בין מטה למטה רק פחות מעשרה טפחים, האם כשר לישון תחתיה או דילמא פסול לישון תחתיה והוא מטה תחת מטה דפסול, ופסקתם להיתר.

הרב יעקב ישראל מיוזער שליט"א ליגון

מה שהבאתם דהשיטה שאסרו מטה קומתיים אפילו אין עשרה טפחים ע"פ מה דמבואר בשולחן ערוך אור"ח סימן תרכ"ז סעיף ג' עצים היוצאים מארבע ראשי המטה אסור לפרוס עליהן סדין ולישון תחתיו, אפילו אם אינם גבוהים עשרה, וכתב המשנה ברורה ואע"ג שתחת המטה התרנו כשאין גבוה י' טפחים היינו משום שאין עשויה לישון תחתיה אלא גבה, משא"כ כאן שקבוע בחזק ב"ד ראשי המטה ועשו לישון תחתיה פסול אף בפתות מעשרה, לפי זה מטה תחת מטה שעשו נמי לישון תחתיה נמי פסול אף כשאין שם עשרה, יש לדחות דבמטה תחת המטה הטעם שהוא ישן תחת המטה הוא מפני דחקות המקום, אבל ודאי רצונו הוא רק לישון על גבי המטה התחתון.

הגאון רבי גמליאל הכהן רבינובין שליט"א בני ברק מה"ס נ"א א"א

יש לציין שבספר ארבעת המינים כהלכתם להג"ר יארן יששכר ניוו שליט"א ע"מ קס"ז שאל שאלה זו למרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א והשיב לו הגר"ח וז"ל זה דין שכתוב בש"ע הישן תחת המטה.

אדם שמצטער מהסוכה האם כשיכול לעשות פעולות שלא יהא מצטער יש לו חוב לעשות כן
מה שדנתם באדם שמצטער מן הסוכה ויכול לעשות פעולות שלא יהא מצטער האם יש לו חוב לעשות כן או דילמא אינו חייב, ופסקתם דאינו חייב.

הגאון רבי דוד ליסצין שליט"א ראש כולל היכל התלמוד ת"א

יש להעיר לפי הטעם דמצטער פטור מן הסוכה משום דעניין המצוה תשבו כענין תדורו, וכשמצטער אינו כעין תדורו שאין אדם דר בדירה של צער ואין ענין המצוה בכך, יש להקשות דהרי בבית כשהוא מצטער עושה פעולות שלא יהא מצטער, ומדוע בסוכה לא יהא חוב לעשות פעולות שלא יהא מצטער.

הרב יוסף חיים הלוי בורנבוים שליט"א כולל באר יוסף מודיעין עילית

יש לציין שבספר חוט שני להגר"נ קרלין שליט"א כתב להלך דבאופן שהמצטער הוא בכל הסוכות, נמצא שהוויא כאן לו סוכה צריך להוציא הוצאות כדי שלא יהא מצטער, אך באופן שרק חלק מהזמן הוא מצטער לדוגמא ביום ולא בלילה, נחשב בזה שיש לו סוכה ואין צריך להוציא הוצאות.

מדוע מצטער מהסוכה שרוצה להחמיר על עצמו אינו עובר בכל תוסף

מה שהקשתם בשם הקובץ שיעורים על הא דכתב המחבר וכל הפטור מן הסוכה ומחמיר על עצמו נקרא הדיוט, מדוע לא יהא איסור גמור למצטער לשבת בסוכה משום איסור כל תוסף שאינו חייב ומחמיר על עצמו, מאי שנא מהישן בשמיני בסוכה שעובר בכל תוסף כמבואר בגמ' ראש השנה כ"ח ע"ב כיון דאינו חייב, א"כ מצטער שאינו חייב מדוע אינו עובר בכל תוסף כשמחמיר על עצמו, ותרצתם.

הגאון המפורסם רבי שמאי קהת גראס שליט"א דומ"ץ מחזיקי הדת

הרה"ג רבי שלמה לאבל שליט"א ירושלים

נראה לתרץ, דכל תוסף שיוך רק כשמוסף יום כגון שיושב בשמיני בסוכה או שמוסף חפץ כגון ה' פרשיות שבתפלין דעל זה שיוך לשון חוספה, אבל כשאינו יושב בסוכה כשהוא מצטער דאינו מוסף לא זמן ולא חפץ אין זה בכלל חוספה שיעבור על כל תוסף.

הרה"ג רבי יחיאל יהודה משה דנציגר שליט"א מודיעין עילית

נראה לתרץ כיון דמחמיר על עצמו מסתמא אינו מצטער, א"כ אין לו פטור ומחוב במצוה לכן מותר להחמיר.

האם מותר לצבוע את הלולב בעבע ירוק כדי שיראה לולב חדש

מה שהבאתם מחלוקת הפוסקים במי שרוצה לצבוע את הלולב כדי שיראה יותר חדש ויותר ירוק האם יש לו איסור כל תוסף שמוסף עוד מין או דילמא ליכא איסור כל תוסף, ופסקתם להיתר.

הרב מרדכי ברנבאזון שליט"א טבריה

נראה להיער, דבהגהות הגר"י פישר זצ"ל לספר ארבעת המינים התיר להדביק התימנת בדבק כדי שלא יפתח במועד ונקט דאין לחשוש לבל תוסף כיון שהדבק בטל להלולב, איכ פשוט דה"ה לענין צביעת הלולב.

תגובות אפשר לשלוח עד ליום ג' בערב בלבד
להרב אשר אנשיל שוורץ שליט"א

לפקס המערכת: 057-7961607 או למייל: levib@017.net.il
לבירורים בכל ענייני המערכת, בטל: 057-3166560

מי שמעוניין להצטרף לאלפי המנויים נא להתקשר למערכת

משיב כהלכה

נשאלתי מידיד נפשי הרב מרדכי זיסקינד הגר שליט"א

(א) איך יכול להיות שאדם עשה אותה סוכה באותם תנאים ואופנים בחוץ לארץ פסולה, ובארץ ישראל תהיה כשירה?

(ב) איך יכול להיות שאחד עשה סוכה באותם תנאים ואופנים, ובירושלים שבין החומות תהיה כשירה, וברוב מקומות בארץ ישראל תהיה פסולה?

עשרה תשובות הראשונים שיגיעו בכתב למערכת על ב' השאלות, יזכו במאה שקל

גליון זה נודב ע"י
ידידינו הנדיב הנכבד
הרה"ג משה רייך שליט"א
בני ברק
מרבני כולל עמק התורה
לרגל שמחת הולדת בתו תחי'
במז"ט ובשעט"מ
יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות
ירוה נחת דקדושה מכל יוצאי
חלציו ויצליח בכל אשר יפנה

גליון זה נודב ע"י
ידידינו הנדיב הנכבד
הרב ישראל עבי (הרשל) קליין שליט"א
ירושלים
לרגל שמחת הבר מצוה לנכדו
הבה"ח ישעיה אשר נ"ו
בן לחתנו ידידינו
הרב אברהם גרנדיש שליט"א
יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות
ירוה נחת דקדושה מכל יוצאי חלציו
ויצליח בכל אשר יפנה

גליון זה נודב ע"י
ידידינו הנדיב הנכבד
לזכות בנו הרך הנימול'
כמר אשר חיים עבי נ"ו
יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות
ירוה נחת דקדושה מכל יוצאי
חלציו ויצליח בכל אשר יפנה